

GOGA

Agata Tomažič

Ušabti

Vsi liki in dogodki v knjigi so izmišljeni, vsaka podobnost z resničnimi je nenamerna in naključna.

1

Ko je Robert Obrh dobil šefovo sporočilo, naj gre v neki stanovanjski blok raziskat izginotje lestve, ki je vodila na podstrešje, je najprej mislil, da se nadrejeni iz njega norčuje. To mu sicer ne bi bilo podobno, šef ni bil tiste vrste človek, ki bi se prav pogosto šalil. Zato pa je bil Robert brez dvoma tiste vrste človek, kakršnega si sodelavci radi privoščijo. In tega se je zelo dobro zavedal. Ves spotegnjen, z venomer ponesrečeno pričesko – kar je bila najbrž posledica njegove čudne, jajčaste glave – in čemernim izrazom na obrazu je spominjal na kakšen tragikomičen lik iz risanke.

Tudi pri gibanju je bil bolj neokreten, celo štorast – predvsem kadar je bil pod pritiskom ali se mu je kam mudilo. Popolnoma brezupen glede svojih telesnih sposobnosti pa vendarle ni bil: bil je zmeren ljubitelj športa in navsezadnje je dokončal srednjo policijsko šolo. Ta pa zahteva nekaj motorične usklajenosti, če že umsko razvitost pustimo ob strani. Tudi o tej se je pri Robertu zaradi njegovega izrazito počasnega govora dalo podvomiti. Morda se je ravno zato, naveličan pomilovalnih pogledov, zaobljubil redkobesednosti. Toda kadar je spregovoril, so njegove besede, naj so se iz ust privalile s še tako muko, imele težo.

Imela pa je ta njegova pomilovanja vredna pojava tudi pozitivno posledico: v ljudeh je hitro vzbudil zaupljivost in željo, da bi z njim delili svoje najgloblje skrivnosti in mu tako dali vedeti, da vse le ni tako grozno, da niti oni niso popolni. Vse to bi bila lahko za kriminalista kar dobra popotnica ...

Ampak kaj je zdaj s to lestvijo? Robert je nekaj časa tuhtal, ali naj se šefu odkrito zoperstavi. Mu naposled pove, kar mu gre. Da mu ne bo več za potrčka, samo zato ker je okoren in počasi govori in ne teče maratonov in ni lep in postaven kot Taras Birsas. Naj si za to najde koga drugega! Potem se je ozrl po svoji pisarni. Ni bila ravno prostrana, občutek utesnjenosti v malem prostoru je bil še hujši zaradi starega pohištva iz temne iverke. Sivi linolej je bil zlizan, ponekod že prav zluknjan – videti je bilo sledi cigaretnih ogorkov, ki so dogorevali v rokah njegovih predhodnikov v obdobju, ko se je v zaprtih prostorih še spodobilo kaditi. Na pisalni mizi je stal star računalnik, umazano bela škatla s cenenim monitorjem sumljivega azijskega izvora in velikansko tipkovnico, kjer so bile nekatere tipke zlizane do neberljivosti, v špranjah med njimi pa so bile sledi njegovih malic celega prejšnjega tedna. Kaj tedna, meseca! Ali morda leta. Koliko let že dela tu? Robert je stegnil roko in se dotaknil tipkovnice. Karkoli si že misli o šefu in njegovem svojevrstnem smislu za humor, ne more prezreti dejstva, da službe dandanes ne rastejo na drevesu. Časi so težki, on pa mora plačevati preživnino za sinova, pa kredit za stanovanje ... Poleg tega njegovo delo sploh ni tako slabo; navsezadnje ima lastno pisarno. Računalnik, dasiravno star in zmahan, ima povezavo z

internetom, kar pomeni, da lahko kadarkoli skoči na dLib in lista po vseh mogočih publikacijah v nacionalni digitalni knjižnici. Prebira zapise iz starih časopisov in se muza nad malimi oglasi za izdelke, o katerih se njegovim sodelavcem niti sanja ne. Bere knjige o že pozabljenih junakih nekih drugih časov. Se prestavi v zgodovinsko obdobje po lastni izbiri in se druži z ljudmi, ki mu pripovedujejo čudovite, napete zgodbe o svojih prigodah ter v zameno ne pričakujejo njegove izpovedi, samo da jih posluša.

Dodatna prednost je, da je v pisarni sam. Vsega tega ne bi mogel početi, če bi tičal v tem prostoru še s kom, ki bi mu neprenehoma škilil čez ramo ali, še huje, bi se ves čas hotel pogovarjati z njim. Že ob pomisli na to so Robertu po hrbtu zagomazeli mravljinici. Vedel je: to bi bržčas pomenilo, da bi naposled moral začeti delati.

Ne, saj njegova služba ni tako grozna, čisto v redu je. Sijajno se ima, pravzaprav. Prsti so mu zdrseli po tipkovnici previdno in nežno, kot da boža košatega in mehkega, a nepredvidljivega mačka, za katerega si niti slučajno ne želi, da bi se prebudil. Vsaj ne zdaj. Ne še ...

Pograbil je slušalko stacionarnega telefona in zavrtel šefovo interno.

»Dober dan, kaj je s tole lestvijo? Kdaj je izginila, kdo je prijavil izginotje?«

»Lep pozdrav, Obrh! Me veseli, da se slišiva! To je velika stvar, veš. Ne bi je zaupal komurkoli, toda ti se mi zdiš pravi človek za to! Poslušaj, to je res epohalna reč in ...«

Šef je besede izgovarjal skrbno in temeljito, kot bi bil kak učitelj tujega jezika, ki hoče zveneti še posebej jasno,

pri tem pa si ne more kaj, da ne bi z navdušenjem prisluhnil lastni izborni izreki. Ja, njegov šef je bil eden tistih ljudi, ki ljubijo zven lastnega glasu.

Roberta je ob vsem njegovem govoričenju čudilo le to, da sam še ni bruhnil v smeh. Počutil se je, kot bi prižgal kanal za TV-prodajo. Samo da tokrat ni odločal, ali bo izdelek kupil ali ne. Še manj je mogel zamenjati kanal. Z eno roko se je oprijel roba mize, kot da išče opore na ladji, ki jo premetava razburkano morje, z drugo pa je še trdneje zgrabil slušalko. Ki jo je začel čisto počasi odmikati od ušesa.

»Izginotje je danes zjutraj prijavil dr. Vladimir Baumgarten. Ampak ni izključeno, da ni lestve kdo odtujil že prej, saj se je doktor danes vrnil z morja, kjer je bil teden dni. Na svojem vikendu na Hrvaškem.«

»Hočete reči, da ima alibi?«

»Kakšen alibi? Obrh, a imaš ti mene za norca?! Jasno, da ima alibi! Zakaj bi stari gospod samemu sebi ukradel lestev in potem poklical policijo?! A ti sploh veš, kdo je dr. Baumgarten?«

»Ja, priimek mi zveni nekam znano ...«

»Imenovali so ga 'jugoslovanski Christiaan Barnard', ti to kaj pove?! Dr. Baumgarten je bil eden naših najuspešnejših srčnih kirurgov! A se ti zavedaš, da tak gospod ne bi klical na generalno policijsko upravo in prijavil, da mu je nekdo ukradel lestev za na podstreho, če ne bi s tem hotel sporočiti nečesa velikega? Nečesa, česar si ne upa imenovati s pravim imenom, pa uporablja šifre? A zdaj razumeš? A razumeš, kakšna čast te je doletela, da boš lahko preiskoval

izginotje lestve v bloku, kjer stanuje dr. Baumgarten? A razumeš, da ti s tem izkazujem veliko zaupanje? In ti v bistvu dajem zadnjo šanso? Zadnjo šanso, preden greš nazaj med prometne policiste! Obrh, a se ti zavedaš, da v zadnjih desetih letih nisi razrešil niti enega primera, ki sem ti ga dodelil?! Niti enega! Ti si velika sramota za vse nas! Za vse kriminaliste, pa tudi za ...«

Robert je odložil slušalko na mizo, njegovi prsti so sami od sebe našli pot do tipkovnice. Tipke je pritiskal počasi in mehko, da šef ne bi slišal. To je bil njegov edini zaslon pred golido žaljivk, ki so jih zlivali po njem. *Potovanje po Beli reki, po izvirnem rokopisu velikega vikarja iz Afrike, dr. Ignacia Knobleharja, izdelal in posloveniti dal V. F. Klun.* Oči so mu drsele po besedilu počasi in pobožno, kot bi prebiral svete tekste. Občasno je kakšno besedo na glas zlogoval in se čudil, kako zveni. Kako je morala biti bralstvu pred poldrugim stoletjem domača, danes pa je nenavadna in komajda razumljiva. A še vedno ima silno moč, saj moč, ki jo imajo besede, z leti ne zvojeni. Še zmeraj zmorejo ponesti beročega daleč daleč stran. Mu zatisniti oči, zamašiti ušesa in omogočiti, da pozabi na vse okoli sebe, tudi nase. Se dvigniti kot paravan med njim in zunanjim svetom. Ga zaščititi pred napadi, ki jih Robert ni bil deležen le od šefa, temveč tudi iz ust svoje žene. Takrat ko še ni bila bivša.

Ljubeče in previdno se je z miško dotikal celo drsnika na spletni strani, kot da obrača liste prave papirnate knjige. Grmenje, ki se je medtem nepretrgoma razlegalo iz telefonske slušalke, je že davno postalo beli šum.

»Obrh, lepo te prosim, zberi se! A me ti sploh poslušáš?!«

»Ja, seveda,« je dahnil Robert.

»Upam, da res! Ker dr. Baumgarten ni kdorkoli! Eden najbolj znanih kirurgov daleč naokoli! Ki je bil nekaj časa celo Titov osebni zdravnik in je menda z njim celo plul na Galebu! Prav on je bil tisti, ki ga je tik pred smrtjo operiral!«

»Kako operiral, a niste rekli, da je bil srčni kirurg? A ni bila Titova zadnja operacija amputacija noge, zakaj bi bil za to potreben srčni kirurg ...?«

»Obrh, ti si kreten! Ti si največji idiot, kar jih je bilo kdaj med kriminalisti! Osebnost te bom pospremil nazaj med prometne policiste! Tudi če boš po čudežu ta primer uspešno razrešil, vedi, da nikdar ne boš napredoval v višjega kriminalističnega inšpektorja! Dokler sem jaz tvoj šef, se to ne bo zgodilo, prisežem, da ...«

Robert je spet odložil slušalko in se posvetil potopisu. Pri Ignaciju Knobleharju mu je bilo vseč marsikaj, a če bi ga kdo prisilil, naj pove po pravici, bi izdaval, da ga k prebiranju zapisov o njegovem življenju ni usmerilo zgolj zanimanje za odkritja in pustolovstva v delih Afrike, kamor še ni stopila noga belega človeka, temveč sta ga slavni vikar in njegovo življenje pritegnila zaradi enega samega, dokaj banalnega dejstva: tudi on je bil rojen v Škocjanu. V Škocjanu pri Mokronogu, vasici v zakotju Dolenjske. Tako Robertova kot Knobleharjeva starša nista bila izobraženca; vikarjeva sta svoje šolanje po vsej verjetnosti zaključila zgolj z dokazilom o pismenosti. Oče je k temu morda lahko prišteval še znanje računstva, saj je imel gostilno in mesarijo – ravno zato je radoznalemu in bistremu sinu lahko omogočil študij. In tako kot poldrugo stoletje

pozneje Robi se je tudi mladi Ignac že v zgodnji mladosti za vedno poslovil od svojega otroškega doma in sledil uka žeji. Najprej je odšel na gimnazijo v Rudolfovo, zatem na študij teologije najprej v Ljubljano in nato še v Rim. Ta je bil odskočna deska za misijone po Bližnjem vzhodu, dokler ni začutil, kam ga zares vleče: v črno Afriko, v Sudan. Ostalo je postalo zgodovina, in Robert se je zelo jasno zavedal, da ju s slavnim sokrajanom družijo res samo to, da sta otroštvo preživljala v istem kraju. V primerjavi s Knobleharjevimi odkritji, dosežki, pa tudi dejanji pristne človeške dobrote je bila njegova eksistenca povsem zavožena in neznatna. Na pragu srednjih let se je vse jasneje zavedal, da bo takšna tudi ostala. V trenutkih brezupa pa se je vendarle obračal h Knobleharju, čigar življenje je navdajalo z upanjem in dopuščalo možnost sanjarjenja, da se čudeži dogajajo. Da iz Škocjana vodi pot vse do Kartuma. In da si sme celo sin preprostih staršev obetati avdience pri papežu.

Zvoki iz slušalke so medtem dosegli neverjetno jakost; šefovo kričanje se je kot posebej nadležen hrup budilke, ki se vplete v sanje, prebilo v Robertovo zavest. Zavzdihnil je, odvrnil pogled od zaslona in zgrabil slušalko.

»Si razumel? Me sploh poslušáš?!«

»Ja, saj vas poslušam, šef.«

»Dr. Vladimir Baumgarten je Tita operiral na srcu, preden so se začele tiste komplikacije, zaradi katerih so mu morali odrezati nogo in je potem umrl! Pa ne zaradi amputacije! No, saj ti bo on razložil. Dr. Baumgarten je našemu maršalu podaljšal življenje za vsaj nekaj mescev! To ni splošno znano, to ve le malokdo. Bilo pa je to ključno

obdobje, v teh par mescih se je zgodilo marsikaj, kar je spremenilo tok zgodovine. Jaz za ta poseg vem zato, ker je moj stari takrat delal v Kliničnem centru in je osebno poznal Baumgartna. Prijatelja sta bila ... In jaz ta podatek delim s tabo, ker se mi zdi, da bi utegnil biti pomemben za tvojo preiskavo! Pojdi zdaj in vprašaj doktorja, kaj je mislil s to lestvijo! Čez osemdeset jih že ima, ampak je še krepko pri sebi. Ne vem, ali še predava na Medicinski fakulteti, ampak tudi to je včasih počel. Naziv zaslužnega profesorja je imel. Pa krasen pripovedovalec je, res ga je užitek poslušati, boš videl. Pojdi zdaj, ta primer sem ti dodelil za nagrado, ker imam vendarle še upanje zate ...«

2

Dr. Vladimir Baumgarten je stanoval v enem tistih elegantnih, solidno grajenih blokov, ki so zrasli tik po koncu druge svetovne vojne in o katerih se je govorilo, da so jih gradili nemški vojni ujetniki in domači politični zaporniki. Roberta take govorice nikoli niso docela prepričale. Čudno se mu je zdelo, da bi partija dovolila kaj takega: da bi se nemški vojni ujetniki in naši disidenti družili, četudi ob delu.

Fasada je bila že nekolikanj potemnela od vseh izpušnih plinov, ki so desetletja puhteli v zrak ob cesti, vzdolž katere je zrasla stavba. Najprej so po njej drdrali avtomobili peščice privilegirancev iz vrst nomenklature, potem pa se je reka zgostila in skorajda ni več bilo državljana, ki ne bi imel svojega vozila. Pločevinaste škatle so spreminjale svoje oblike, in celo tisto, kar jih je poganjalo, je bilo podvrženo spremembam, od bencina do elektrike. Hiša pa je stala, pokončna in neomajna. Gledala je na mimo vozeča vozila in na ljudi, ki so vanjo vstopali, zviška in odmaknjeno. Da je stara, je bilo očitno, toda svojo samozavest je črpala iz neke žlahtnosti, ki jo je pridobila prav s starostjo in z rednim vzdrževanjem. Njegovi sledovi so bili jasno vidni, eden zadnjih takih posegov je bila menjava okenskih

okvirjev. Videti je bilo, da so stanovalci pri tem modro in premišljeno sledili izvirnim načrtom in si vsi dali namestiti lesena okna s prav takimi roletami. Ne, ne čisto vsi, je moral ugotoviti Robert: brezhibno podobo je kazilo nekaj belih plastičnih okenskih okvirov v kleti. Sklonil se je, da bi si jih pobliže ogledal. Najprej je opazil zaveso z vezeninami, ki so, obešene na karnisi na polovici okna, očitno poskušale zastirati poglede radovednežem. Popolnoma brez smisla. Na notranji strani okenske police, vsakomur na očeh, je bila vrsta lončkov, v njih pa kaktusi. In zraven še pepelnik, poln cigaretnih ogorkov – Robertov obraz se je skremžil od gnusa. Iztegnil je glavo, da bi pošpegal v notranjost prostora. Zagledal je kuhinjsko mizo in stole, ob steni je stal kavč. To sploh ni bila navadna klet za krompir, smuči in kolesa, ampak stanovanje. Roberta je obšel sram, da kuka v tuja življenja. Brž se je zravnal, kot bi ga pravkar zalotili, da skozi ključavnico gleda v žensko stranišče. Moral se je opomniti, da je vendar kriminalist, to je njegova dolžnost.

Do vhodnih vrat v blok se je bilo treba vzpeti po treh stopnicah. Vrata so bila umetnina sama po sebi: lesena, dvokrilna, z izrezljanimi podobami ljudi, ki so vsi nekaj počeli. Najbrž je umetnik hotel predstaviti različne pripadnike delavskega razreda. Robert je s prsti počasi drsel po reliefnih upodobitvah. Počutil se je, kot bi se dotaknil umetniškega dela, razstavljenega v muzeju, in čudilo ga je, da ni vrat še nihče ukradel – tam, od koder je prihajal, je bila to običajna praksa, vsaj žlebovi so sredi noči pogosto dobili noge. Brez dvoma bi se dalo na črnem trgu umetnin tudi takšne vrata dobro unovčiti, je pomislil.

Vhod bi bil po vseh merilih monumentalen, vendar ga je skoraj povsem iznakazil vdor realnega: na pločniku pred njim je bil malomarno parkiran avto. Gromozanski terenec nemške izdelave. Skoraj gotovo doktorjeva last, je pomislil Robert, saj pri svojih letih najbrž težko hodi in zato parkira tik ob vhodu. Pri čemer se požvižga na intervencijsko pot. Toda to je glede na njegovo starost treba razumeti in mu oprostiti. Potem se je ozrl k tabli z zvonci, na kateri je bilo samo šest priimkov, in ploščica z umetelno vgraviranim »Baumgarten« je bila v zgornji vrstici. Torej doktor stanuje čisto na vrhu? Robert je pozvonil, počakal, da so se vrata odprla, in se zagrizel v stopnišče. Blok je imel samo dve nadstropji, a ko je prišel do konca, se mu je zdelo, kot bi se vzpenjal do četrtega. Pred njim so bila ena sama vrata. Ko pa se je malo razgledal okrog, je vendarle opazil še ena, manjša. Toda ta so bila na stropu; verjetno so vodila na podstrešje. Pod njimi sta bila kovinska kaveljčka, za katera je bila najbrž zataknjena lestev. Dokler je bila tu. Dokler ni izginila. Dokler je ni nekdo odnesel? Ukradel? Ali pa jo je kar sama mahnila po svetu? Robert je pomislil, da ga šef morda vendarle nima za tako zelo nesposobnega, zagotovo pa v njem ne vidi več kot postreščka, ki si ga upa brez slabe vesti poslati na popolnoma brezploden informativni razgovor k nekemu dementnemu, po vsej verjetnosti napol blaznemu starcu. K človeku, ki je bil nekoč resda na najvišjih klinih družbene lestvice, danes pa je njegova glavna odlika to, da je bil osebni prijatelj očeta njegovega šefa.

Dr. Vladimir Baumgarten je odprl vrata, oblečen v belo laneno srajco in svetlo modre lanene hlače. V tem ne

bi bilo nič nenavadnega, saj je bilo poletje, v vročini pa so se razumni ljudje od nekdanj odevali v lahna oblačila. Toda gospod Baumgarten jih je nosil drugače kot drugi ljudje. Nosil jih je z mešanico pokroviteljstva in blagohotnosti, ki sta iz njega naredila nič več in nič manj kot ponosnega lastnika plantaže kave nekje v kenijskem višavju. Ki je tokrat slučajno prišel odpret vrata sam, praviloma pa je to počenjal kdo iz stotnije njegovih ebenovinastih služabnikov. Zaradi drobnih očal brez okvirjev in zvedavega, predirnega pogleda je spominjal na križanca med Arthurjem C. Clarkom in Davidom Attenboroughom, je pomislil Robert, ki je rad gledal dokumentarce.

»Baumgarten,« je rahlo odljudno zamrmral starec in mu pomolil roko v pozdrav.

»Robert Obrh,« je odvrnil Robert. Potem je za hip obmolknil, kot bi pri vnaprej posnetem pozdravnem nagovoru prišlo do neke tehnične napake, a se je posnetek nato vendarle odvrtel do konca. »... kriminalistični inšpektor,« je dodal. Okleval je, ali naj mu sploh pove, kaj je njegova funkcija, ni hotel zveneti hvalisavo, a je na koncu prevladala njegova resnicoljubnost: naj ve, da sem samo inšpektor. In ne višji inšpektor. Za hip se mu je v grlu naredil cmok in mukoma je pogoltnil še svežo bridkost.

Potem pa se je začel ozirati po prostoru, kamor je pravkar vstopil. Ne le kot kriminalist, ki je radoveden po službeni dolžnosti. Tokrat si je odkrito priznal, da predvsem kot slehernik, ki ne more skriti navdušenja nad tem, kar je že videl, in si želi videti še več. Bilo je, kot bi vstopil v muzej. Ali vsaj v knjižnico. Velikanska soba s prostranim panoramskim

oknom je bila polna knjig, slik in vsakovrstnih drugih umetnin. Videti je bilo, da je doktorjevo stanovanje v najvišjem nadstropju bloka združeno iz dveh. Višina stropa je daleč presegala standarde gradnje za delovno ljudstvo. Zidovi so bili v svetli krem barvi, enako kot velikanski usnjeni kavč, ki je kraljeval sredi prostora na posebnem podestu, pred njim pa je stala mizica z marmorno ploskvijo z vzorcem šahovnice. Eno od sten je v celoti zavzemal knjižni regal, kjer so bile knjige ponekod kar v dveh vrstah, nagrađene druga na drugo. Robert je kaj takega doslej videl samo v nadškofijskem arhivu, kamor si je izposloval vstop pod pretvezo, da išče neko listino, nepogrešljivo za razvozlanje nekega zločina. In so mu verjeli. V resnici je raziskoval družinski rodovnik, vendar se je žal že kmalu po prehodu v 19. stoletje tam nepovratno zagozdil in izgubil vsako sled za svojimi predniki.

Na steni nasproti knjižnega regala s po Robertovi oceni nekaj tisoč knjigami – je mogoče, da je doktor prebral čisto vse? – so bile razobešene afriške maske. Izrezljane iz temnega lesa in okrašene z različnimi detajli, so bile nekatere strahovito skremžene, druge groteskno nasmejane, vsem pa je bilo videti, da so izbrane z okusom in razobešene po nekem skrbno domišljenem ključu. Navsezadnje so se že po barvi ujemale z odtenkom ladijskega poda, ki je bil prav tako iz nekega temnega, eksotičnega, bržčas afriškega lesa.

Tudi čez Robertov obraz je legla maska, maska strahospoštovanja: tako torej žive intelektualci. Nekaj časa je samo nemo stal in gledal. Doktor medtem ni umaknil oči z njega; sprva ga je opazoval pozorno in napeto, sčasoma se je

nervozni izraz na njegovem obrazu umaknil sproščenemu, ustnice pa so se mu ukrivile v samozadovoljen nasmešek.

Robertovo čelo se je nenadoma zmračilo: na tleh pred kavčem je opazil ustrojeno kožo leoparda. In zraven še tepih iz mrtvega tigra. Oboje je bilo zgledno preparirano, s pripadajočimi tačkami s krempljci in glavama, ki sta režali v obiskovalca z zabodenim pogledom steklenih oči in na stežaj odprtega gobca, v katerega se je nagačevalec potrudil nasuti vrstice lepih belih zobčkov. In trak iz rdečega baržuna, ki je igral vlogo jezika. Robert je obsojajoče zmajal z glavo in se zaprepadeno zazrl v doktorja, ki mu to ni ostalo skrito.

»Pa kaj. Zdaj se vsi zgražajo, včasih pa to ni bilo nič takega. Včasih se je živali streljalo, danes se jim pa striže krempljce in dela frizure. Če bi takrat zavrnil vabilo na safari, bi mogoče končal na ražnju ali v človeški enolončnici. V nobenem primeru me danes ne bi bilo tu,« je zaničljivo prhnil doktor s samozavestjo človeka, ki je ogromno doživel in še več preživel.

»To ni v skladu s konvencijo o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami. Izvoz in uvoz ogroženih živalskih vrst, kot sta bengalski tiger in leopard, sta prepovedana,« je suho dejal Robert s karizmo uradnika, ki se ni nikdar premaknil iz svoje pisarne, zato pa vse predpise zna na pamet.

»Pa saj vam govorim: to je bilo včasih! Noben zakon ne more delovati retrogradno, to še jaz vem, pa nisem pravnik. Kar je bilo, je bilo! Zdaj je drugače. V približno istem obdobju, ko se je na safari hodilo še s puško, in ne

s fotoaparatom, so na svetovni razstavi v Belgiji v posebni afriški vasi razstavljali njih,« je rekel Baumgarten in z glavo pomignil proti steni z maskami. »Bili so živi, moški, ženske in otroci iz različnih plemen v Kongu. To so takrat imenovali človeški živalski vrt. Kaj pa porečete na to?«

Doktor ni čakal Robertovega odgovora, namesto tega se je gromko zakrohotal.

»A imate dovoljenje za uvoz? Videti so zelo stare, in najbrž so del narodne dediščine. Taki predmeti ne smejo zapuščati izvirne države, razen kot muzejski eksponati in opremljeni s primerno dokumentacijo ...« ni odnehal Robert.

»Dobil sem jih za darilo. In spet, nisem jih mogel zavrniti,« mu je doktor skočil v besedo.

»Potem bi jih morali prijaviti. Sploh če njihova vrednost presega z zakonom določeno najvišjo vrednost daril za javne uslužbenke, ki je ...«

»Pa dobro, kaj je z vami? Vam je znan koncept časovnega traku? In minevanja časa? In tega, da v enem obdobju veljajo ena pravila, v drugem pa druga? In da se zakoni menjajo, kot se menjajo države in režimi? Da ne govorimo o tem, da je treba zakone interpretirati *cum grano salis*! In če bi bil takrat drobnjakarski, bi ogrožal človeška življenja ... Zdravnik sem, za božjo voljo! Jaz rešujem življenja, razumite me vendar!« Doktorjev glas je bil iz stavka v stavek bolj gromek; potrpljenje mu je pohajalo.

»Ja,« je pokimal Robert, »razumem.«

Očitno je spet napočil čas, da razprostre svoj paravan, da se odmakne vsaj v duhu. Pomislil je, kako bi se bilo

pomenkovati z Ignacijem Knobleharjem. Ki je bil prav tako izobraženec, bržčas celo erudit ali vsaj poliglot, a vsemu navkljub ni pozabil na svoje preprosto poreklo in skromnost. Še celo v Sudan se ni podal s tisto značilno belsko prepričanostjo o večvrednosti svetle polti. Knoblehar je tam doli hotel predvsem pomagati, je bil prepričan Robert. Zares pomagati, reševati življenja, brez samozaverovanosti in brez razlik. Pomagati ljudem, čeprav – ali prav zato ker – so bili črnci, in jih obvarovati pred okovi suženjstva. Izkoreniniti trgovino s sužnji je bil za Knobleharja eden glavnih ciljev njegovih potovanj. Ne želja po pustolovščinah ali zaslužku, čista človeška dobrota ga je gnala tja dol, toliko je Robert že razbral iz tiste pripovedi, čeprav je bila spisana v starinski slovenščini.

»A me vi sploh poslušate?«

»Ja,« je sunkovito prikimal Robert. »Kdaj ste opazili, da lestve ni več?« je odsekano vprašal, kot bi se na mah zavedel, kaj ga je privedlo sem, in ne bi hotel izgubiti niti minute več.

»Lestve?« je vprašal doktor in ga rahlo pomilovalno premeril izza očalc. Kot bi poskušal oceniti, ali ima opravka s študentom, ki nima nikakršne možnosti za napredovanje v višji letnik, in ali naj mu to kar takoj pove.

»Tiste lestve, ki je izginila in zaradi katere sem prišel sem.« Robertov glas je zvenel rahlo naveličano.

»Aja, tiste lestve!« je vzkliknil doktor, kot bi se razveselil davno izgubljenega prijatelja. »Seveda, lestev moramo najti!« je rekel in od samega otroškega navdušenja plosknil z rokami. »Včeraj zvečer sem opazil, da je ni več. Ko sem se vrnil z morja. Se pravi, da je možno, da jo je kdo izmaknil

že pred enim tednom, ko sem odšel. Kar najbrž pomeni, da ni več sledov, a ne? Bi vseeno pogledali, boste za vsak primer vzeli vzorce? Če se je nepridiprav dotikal tistih kovinskih kaveljčkov pod njo z golimi rokami, je najbrž pustil kaj za sabo, kakšen delček povrhnjice, ki se je odluščila, ali celo odtis prsta ...?»

Robert je zmajal z glavo, ne, žal ne gre tako. Tudi če bi bili tam še vedno kakšni prstni odtisi, ne more aktivirati forenzikov zgolj zaradi izginotja lestve – pa naj je bil doktor še tako tesen in osebni prijatelj šefovega očeta. To ne bi bilo prav, tako se preprosto ne dela ... Doktorju se najbrž niti ne sanja, kakšne so cene takšnih preiskav. Morda pa se mu vsaj svita, da njihove stroške krijejo davkoplačevalci, zato morajo biti vse preiskave v interesu javnosti. Kar pomeni, da mora biti v igri vsaj kraja česa res vrednega, če že ne kar smrt človeka. Ne pa izginotje navadne lesene lestve za na podstreho ... Namrščil se je in se v zadregi zazrl v tla, da bi izmodril, kako naj doktorju vse to razloži.

»Na koliko ocenjujete vrednost izginule lestve?«

»Kako prosim ...? Pa saj to ni ... to sploh ni pomembno! Ni pomembno, koliko je bila vredna ...«

»Je imela torej za vas bolj čustveno vrednost? Za kaj ste jo sploh uporabljali? Kaj ste počeli na podstrešju?«

»Poslušajte, vse vam bom razložil. Naprej pa: sedite, prosim! Bi morda kozarec *karkadeja*? Pravkar sem ga skuhal, ni se še čisto ohladil, ampak bo kmalu nared! To je poseben čaj iz hibiskusovih cvetov, ki ga pijejo v Zgornjem Egiptu. In se pije ohlajen,« je dodal doktor, tokrat presenetljivo spravljivo, kot bi se iznenada zavedel, da v pogovoru z

neukim gostom uporablja neznane izraze, in se tega iskreno pokesal. »Zgornji Egipt je pravzaprav južni Egipt, označuje pa del države, kjer je zgornji tok Nila.«

Še doktorjev glas se je Robertu zdel malo podoben Attenboroughovemu – kadar le ni kričal nanj.

»Bi lahko raje dobil kozarec vode z ledom?« je proseče izdaval Robert. Šele zdaj se je zavedel, da je ves preznojen, čeprav je, odkar je prišel na obisk, stal pri miru. V stanovanju je bilo peklensko vroče, še zagatnejša je bila kombinacija vročine z vlago. A doktorju, kot je bilo videti, ne ena ne druga ni prišla do živega. Klimatske naprave sploh ni imel, zato pa je pri kavču stal velik star pločevinast ventilator, ki je podivjano vrtel eliso. A je le vrtinčil zadušljivi, vroči zrak, kot bi stepal jajčni beljak v gostljat sneg. Vladimir Baumgarten pa se je premikal po prostoru lahko in brez muke, kot bi albatros drsel na zračnih tokovih. Na njegovi laneni opravi ni bilo niti najmanjšega sledu znojenja.

»Vode z ledom? To bi vam pa odsvetoval,« se je povrnil k pokroviteljskemu tonu. »Ledene pijače so poleti ne le brez haska, saj ne odžejajo, temveč tudi škodljive, ker lahko povzročijo vnetje zgornjih dihalnih poti. Karkade bo ravno pravšnji tudi za vas, verjemite mi,« je odsekal. In izginil za vogal, najbrž v kuhinjo.

Vrnil se je čez nekaj trenutkov, s srebrnim pladnjem z dvema steklenima kozarcema s škrlatno tekočino v rokah. Odložil ga je na masivno mizo z marmorno ploskvijo, ki je stala na drugem koncu prostora. Robert je sedel, segel po kozarcu in nezaupljivo naredil prvi požirek. Okus, ki je bil mešanica sladkega in kislega, ga je spomnil na že davno

pozabljene bonbone iz otroštva. Preostanek je spil na dušek. Doktor se je komaj opazno namuznil.

»Prihodnjič pa nikar ne hitite, bolj se boste odžejali, če boste pili počasi, po požirkih,« je rekel skorajda zarotniško. Robertu se je zdelo, da mu je pomežiknil.

»Prav,« je pokimal.

»Zdaj mi pa povejte: kako je kaj Tonček Bonbonček?«

»Tonček Bonbonček ...?«

»Vašega šefa mislim. Tako so ga klicali, ko je še kobacal okoli in je nosil pleničke,« je dejal doktor, ves nasmejan. A le skrajno naiven človek bi si izraz na njegovem obrazu razlagal kot dobrotljiv. Robert pa je bil preveč zaposlen s kozarcem, vrtel ga je v rokah, si ga ogledoval z vseh strani in proučeval v steklo vjedkan vzorec, zato je očitni prezir na doktorjevem obličju spregledal.

»Njegov oče in jaz sva bila sodelavca v Kliničnem centru, pa tudi zasebno smo se družili, dokler so bili otroci še majhni, zato mi je znan ta njegov vzdevek. Povejte, kako je z njim danes? Moram priznati, da se mi že takrat ni zdel ravno bister otrok, zato me ni prav posebej presenetilo, ko je oče rekel, da bo šel za pravnika. To je tak tog poklic, prav smilijo se mi pravniki, niti trohice ustvarjalnosti ni v njihovem delu. Ne vem, zakaj jih še ni nadomestila umetna inteligenca, jaz bi jo prav gotovo vpeljal namesto sodnikov. No, saj to je verjetno le vprašanje časa. Ampak Tonček Bonbonček je na srečo ujel zadnji vlak in postal pravnik. Rojen je bil za to! Že od mladih nog je kot papiga znal ponoviti vse, kar je videl in slišal, svojega ni pa nič pridodal. Idealen pravnik. No, potem je šel pa še za policista,

pravzaprav kriminalista, ah, saj je vseeno. Moram reči, da me je kar stisnilo pri srcu, ko sem slišal za to. Tega si vseeno ni zaslužil, revež ...»

Doktor je sogovorniku namenil tako ganljiv, pristno topel pogled, da je Robert preslišal, kako nizko ceni njegov poklic. Bilo je, kot bi z vso svojo karizmo zdravnika in blagohotnega belega človeka v kratkem, a strastnem nagovoru skušal prepričati vojsko temnopoltih služabnikov, da so črnci v resnici lena, nemarna zalega. Oni pa bi se z njim strinjali ter mu na koncu ognjevitno ploskali in celo vzdikali v podporo.

»Tonček Bonbonček ... ja, pravzaprav moram reči, da je še vedno neumen. Še vedno in čedalje bolj.«

Robert se je zasmel. Sprva po tihem in oklevaje, potem pa glasno in sproščeno, kot že dolgo ne. Doktor mu je postajal všeč. Čeprav je bila meja med priljudnostjo in neskončno aroganco pri njem zelo tanka. In jo je prehajal neverjetno okretno in nenapovedano, malone v istem stavku. Če nisi bil pozoren, si mimogrede prikimaval roganju na svoj račun.

»Ah, saj sem si mislil. Tako je z neumnostjo, to je neozdravljiva bolezen. Nobena operacija ne pomaga, nobeno zdravljenje.«

Doktor je skomignil in srknil požirek karkadeja. Robert je sklenil izkoristiti tišino.

»Za kaj ste torej uporabljali lestev?«

Zaman, kot bi govoril sfingi. Doktor je prijel za kozarec čaja in ga s teatralno gesto obrnil proti svetlobi, kot bi v rokah držal čašo viskija in bi preverjal, ali ima glede na

ceno ustrezno barvo. Odobravajoče je zamrmral; s tem, kar je videl, je bil zadovoljen. Še na misel mu ni prišlo, da bi odgovoril na kriminalistovo vprašanje – če ga je sploh slišal.

»Veste, zelo težko je tu dobiti pravi karkade. Saj vem, kaj boste rekli: da se da preko interneta vse naročiti. Deloma imate prav, toda nekatere stvari si je treba pred nakupom ogledati. Recimo karkade. Še na tržnici v Asuanu, kjer sem vedno skrbno pregledal, kaj mi dajejo v škrniclje, je nekemu prodajalcu nekoč uspelo, da me je opetnajstil. V trenutku nepazljivosti mi je podtaknil robo iz žaklja pod stojnico, v katerem so bili poleg posušenih hibiskusovih cvetov tudi črvi. In črvivo je večinoma vse, kar naročaš po internetu. Sem preskusil. Potem sem pa v trgovini čisto blizu nas odkril tegale. Iz Italije je uvožen. In v dveh letih nisem naletel na niti enega črva ali katerokoli drugo žival. Ima pa drugo hibo: ogromno embalaže, vsaka čajna vrečka ima še poseben plastični ovoj. Plastika je edina stvar, ki zaustavi črve. Plastika bo preživela vse, tudi nas, plastika je edini približek večnosti ...«

Posmehnil se je lastni domislici, potem pa brž naredil še en požirek, s takim zadovoljstvom in ponosom, kot bi hibiskusove cvetove lastnoročno nabral in posušil.

»Za kaj ste rabili lestev? Zakaj ste hodili na podstrešje?«

»Ste bili kdaj v Asuanu? Ste si ogledali Asuanski jez, ta veličastni plod inženirske pameti, tudi jugoslovanske? Ste obiskali Asuansko jezero? Ste kdaj stali iz oči v oči s kipi templja Abu Simbel?«

Ne, Robert je moral odkimati. Pravzaprav doslej ni videl prav dosti sveta ... Z izjemo vsakokratnega poletnega

dopusta na Hrvaškem, ene službene poti v Bruselj in poročnega potovanja v Hurgado. Toda to skoraj ni moglo škodeti ... S Stanko sta tisti teden preživela večinoma v hotelskem kompleksu, saj je bilo njo, ki je le par dni za tem, ko sta vplačala dopust, izvedela, da je noseča, strah, da bi se kje zastrupila. Zato se je odločila, da iz previdnosti ne bo zapuščala širšega območja hotela. Točneje, da ga ne bo zapuščal nihče od njiju. Tako se je moral Robert obrisati pod nosom za vse izlete, ki jih je obljubljal organizator. Imena Abu Simbel se je spomnil s plakata, nalepljenega v hotelskem preddverju, ki je vabil na poldnevno ekskurzijo, in to z letalom. Ni govora, je odkimala Stanka, kaj, če se ti kaj zgodi?! Se zavedaš, kako nevarno je leteti v takšnih deželah?! Hočem, da ima moj otrok mater in očeta, nikamor ne greš, je povzdignila glas in gospodovalno zakrilila z roko, da ji je zaplapolala kožna guba na mesnati nadlahti in se je zganil tudi njen trebuh, ki je bil že precej obilen, čeravno je komaj dobro zakorakala v drugo trimesečje. Robert se ji je hočeš nočeš moral ukloniti. Jutro, ko bi se lahko podal na prvo pravo pustolovščino v svojem življenju in poletel nad Nilom, po katerem je njega dni plul Ignacij Knoblehar z družino, je tako preživel ob poslušanju klokotajočih zvokov iz kopalnice, kjer je Stanka bruhala.

»Veste, v šestdesetih sem nekaj časa delal v Asuanu, kot zdravnik na gradbišču. To je bilo še pred specializacijo. Dobro so plačali, pa tudi tisti kraji so me od nekdaj zanimali. Dognanja civilizacije starega Egipta so podlaga za skoraj vse, kar imamo danes! Seveda pa je Egipt od časa, ko so bili v odkritjih najnaprednejši, zelo nazadoval. Menda je zdaj še

slabše, ampak takrat, v šestdesetih, ko je Tito ravno ustanovil neuvrščene, se je zdelo še vse mogoče. Britancev so se naposled odkrižali, vse, kar so potrebovali za skok naprej, je bilo dovolj elektrike, vsaj tako se jim je zdelo. Zato se je porodila zamisel za jez. Zaježiti reko, ukrotiti naravo – to je bila ideja napredka. Seveda sem hotel biti zraven, hotel sem pomagati, hotel sem prispevati, da bi se tudi manj razviti deli sveta dvignili iz zaostalosti. Kot zdravnik si v takih trenutkih vedno zaželen, saj razumete. Na srečo me tam niso prav pogosto rabili, zdravil sem običajne bolezni in nadloge, od sončarice do driske in spolnih bolezni, ni pa bilo zmečkanin ali česa podobnega, česar sem se bal, na gradbišču je bilo za varnost lepo poskrbljeno ... Saj poznate gibanje neuvrščenih, a ne?»

Doktor se je iznenada zavrtal vanj s pogledom izza stekelc brez okvirjev, kot bi proučeval študenta, ki se mu je na predavanjih zavoljo svojih odzivov zdel razgledan in bister, pri ustnem izpitu pa nenadoma molči kot riba.

»Ja, poznam,« je rekel Robert – doktorju je vidno odleglo. »Poznam neuvrščene, pa Nehruja in Naserja in seveda Tita, in ali niste vi ...« se je zagnal Robert, potem pa se nenadoma upehal kot kak pretirano stremuški študent, ki se zave, da njegova bahava izložba na pamet naučenega ni na ogled samo profesorju, temveč tudi kolegom, ki sedijo v predavalnici. Globoko je vdihnil, kot da razmišlja, čeprav bi lahko šlo tudi samo za poskus spopada z vročino, in nato izustil: »Ali niste bili vi Titov osebni zdravnik? Hočem reči, ali niste pluli na ladji Galeb in skrbeli za zdravje maršala Josipa Broza - Tita ...?«

Doktorjev obraz je otrpnil v izrazu mešanice navdušenja in pomilovanja. Roberta je preplavilo nelagodje. Kaj je spet narobe znil?

»To mi je povedal moj šef. Rekel je, da ste vi spremljali jugoslovanskega predsednika na njegovih plovbah miru na Galebu. Da ste bili njegov osebni zdravnik ...«

Doktor je nepremično in brez besed zrl v kriminalista. Robertu je postalo še bolj neprijetno, najraje bi se skril. Odvrnil je pogled in ga uprl v konice prstov na nogah. Kot da bo s tem kaj rešil. Za nameček je začutil, kako so se mu prav v tistem trenutku nad zgornjo ustnico posejale znojne kapljice. Prav zares je bilo nepopisno vroče, je mar mogoče, da je bil edini v tem prostoru, ki je tako čutil? H kakšni čarovniji se je zatekal doktor? Starinski ventilator je ves ta čas enolično brnel, a popolnoma brez učinka.

»Ne, nisem bil Titov osebni zdravnik,« je naposled rekel Baumgarten. Lahkotno, kot bi z rahlim migljajem roke služabniku na svečani pojedini dal vedeti, da mu ni več treba dotakati. »Ne,« je nadaljeval z nenavadno vedrostjo, »na Galebu pa nikdar nisem bil. Kaj, kaj takega, da se govori o meni? No, lepa reč, česa vsega si Tonček Bonbonček ne izmisli! Očitno sem ga podcenjeval, saj je vendarle sposoben neke vrste kreativnosti!« je vzkliknil z dobro voljo, ki se je stopnjevala v radosten krohot. Še en hipen preskok med razpoloženjema, še en retorični *salto mortale*, ki se je več kot posrečil.

»Aja,« je suho odvrnil Robert. »Šef mi je tako rekel, ampak nisem preveril, ker nisem imel časa ...«

»Aja, niste preverili?« se je namuznil doktor. »Neverjetno:

kriminalist, ki verjame na besedo! Kaj takega!» In je spet bruhtel v krohot.

»Torej, če se povrneva k razlogu mojega obiska: za kaj ste uporabljali lestev?«

Doktorjev pogled se je odsukal nekam pod strop.

»Torej, v Asuan sem se odpravil poln nekega idealizma. Vsi smo se navzeli tega, manj kot dve desetletji sta minili od konca druge svetovne vojne, verjeli smo, da je mogoče zgraditi boljši svet. Saj veste, kakšni so mladi ... In v resnici sem to verjel še dolgo, še tja v sedemdeseta in celo osemdeseta. Samo potem se človek ozre nazaj in si prizna, da je bil optimizem posledica naivnosti. Najbrž je to povezano z leti, pa z izkušnjami. Danes drugače gledam na tisti čas. Opazim vse, pred čimer sem si takrat zatiskal oči ... Zgornji Egipt je bil takrat res tretji svet. Saj ne rečem, tudi v Jugoslaviji so bili predeli, kjer ni bilo tekoče vode, in mi smo itak živeli v posebej za to zgrajenem naselju, kjer so bila vsa stanovanja komfortna, še več, bila so opremljena celo s klimatskimi napravami, ki jih pri nas še nismo poznali. Ampak ko si se enkrat odpravil raziskovat onkraj obzidja ... Kako naj rečem? Če Egipt ne bi bil britanska kolonija, še železnice ne bi imeli. Proge od Asuana do Kaira, recimo. Tudi Sueškega prekopa si niso zamislili sami, Naser ga je samo poddržaval ... Zamisel za jez pri Asuanu je resda vzniknila v času Naserjeve vlade, ampak dal bi roko v ogenj, da se je porodila kakšnemu inženirju, ki je študiral v tujini. Drži, da je pri gradnji Asuanskega jeza sodelovalo kar nekaj domačinov, a za zelo kvalificiran kader tu ni šlo. Večinoma smo imeli opravka z neuko delovno silo, domačini iz Zgornjega